

STRUKTURA SETVE U REGIONU SOMBORA

Milan Ninkov¹, Radiša Đorđević², Zoran Boca², Olivera Sekulić²,
Vera Popović¹, Vojin Đukić¹, Aleksandar Ilić¹, Gordana Dozet³

¹Institut za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad

²DP „Agroinstitut „, Sombor

³Megatrend Univerzitet, Bačka Topola

Izvod: Somborski “Agroinstitut” osnovan je 1956. godine. Svojim uspešnim radom, od preko 50 godina, postao je značajno ime kako kod nas tako i šire. “Agroinstitut” prati ratarsku proizvodnju u regionu Sombora, (opštine Sombor, Apatin i Odžaci). U regionu Sombora, gaje se osnovne ratarske kulture: kukuruz, pšenica ozima, šećerna repa, soja i suncokret. One su u strukturi setve zastupljene sa oko 80%.

U radu su praćene površine i prinosi pet osnovnih ratarskih kultura, u periodu od 1998. do 2007. godine. Kada se posmatraju i analiziraju površine i prinosi osnovnih ratarskih kultura, tokom istraživanog perioda, u regionu Sombor zapaža se značajno variranje od godine do godine. Variranje u površinama može se pored agronomskih pripisati ekonomskim i tržišnim uslovima.

Gljučne reči: Sombor, Apatin, Odžaci, površine, prinos.

Uvod

Somborski “Agroinstitut” ima iza sebe preko 50 godina rada i iskustva u oblasti poljoprivredne proizvodnje. Od svog osnivanja pa do danas “Agroinstitut” je pretrpeo brojne statusne transformacije. Od 1992. godine radi kao društveno preduzeće. Saraduje sa poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima, zadrugama, poljoprivrednim preduzećima, kao i naučnim institucijama u zemlji i inostranstvu.

Od svog osnivanja “Agroinstitut” prati ratarsku proizvodnju u regionu Sombora i daje preporuke za sortiment i agrotehničke mere. Ove opštine obuhvataju ukupnu površinu od oko 1.930 km², od čega je oko 160.000 ha poljoprivrednih površina, a oko 150.000 ha pod ratarskim usevima. Područje se nalazi u uslovima umereno-kontinentalne klime, a prosečna nadmorska visina atara je samo 90 m.

Opština Sombor nalazi se na severozapadu Vojvodine. Prostire se na 1.178 km², raspolaže sa preko 103.000 ha poljoprivrednih površina, a obradive površine su na oko 95.000 ha. Černozem je na preko 56.000 ha, livadska crnica na 30.000 ha, slatina na oko 9.000 ha i ritska crnica na oko 8.500 ha (Maletić, 1989).

Opština Apatin obuhvata prostor od 342 km². Poljoprivredne površine zauzimaju 25.500 ha od čega je obradivih površina oko 23.000 ha. Od tipova zemljišta zastupljen je černozem, crnica i solonjec.

Na zapadnom delu Bačke nalazi se opština Odžaci koja se prostire na 410 km², od čega je oko 30.000 ha obradive površine. Najveće površine zauzima ogajnjačeni černozem i livadska crnica.

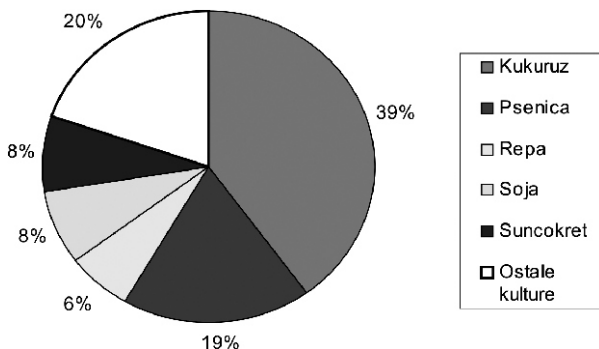
Za planiranje ratarske proizvodnje i poslovanje poljoprivrednih imanja potrebne su informacije o tome koliki su prinosi bili u prošlim sezonama i koliki prinosi se mogu očekivati u različitim vremenskim uslovima u narednom periodu.

Struktura setve

Osnovne ratarske kulture, koje se gaje u regionu Sombora, su kukuruz, pšenica ozima, šećerna repa, soja i suncokret, koje su u strukturi setve zastupljene sa oko 80%. Pored toga, na manjim površinama nalaze se ozimi i jari ječam, jara pšenica, uljana repica, lucerka i drugi krmni usevi, kao i povrtarske biljne vrste (Graf. 1).

Analize proizvodnje ovih biljnih kultura delimično su date u brojnim radovima (Crnobarac i sar., 2006; Marinković i sar., 2007; Simić i Saković, 2008; Stojaković i sar., 2008; Vidić i sar., 2008). Kukuruz je bio najzastupljenija biljna vrsta u regionu Sombora u posmatranom desetogodišnjem periodu. Prosečno je zauzimao 39% od ukupno obradivih površina u regionu (Graf. 1). Ozima pšenica je u proseku sejana na oko 19% površina. Soja i suncokret su podjednako zastupljeni u strukturi setve i na ovom području zauzimaju po 8%, a sledi šećerna repa, koja je zauzimala 6% površina.

Na površinama definisanim kao ostale kulture gaji se ječam, ozimi ili jari, na oko 5.000 ha, krmno bilje, prvenstveno lucerka, na 3.000 do 5.000 ha, i povrće takođe na oko 5.000 ha. Seje se i niz drugih biljnih vrsta, ali na manjim površinama. Pre tri godine se u strukturi setve pojavila uljana repica sa 186 ha, da bi već u ovoj godini bila zasejana na oko 1.700 ha, što znači da se struktura setve prilagođava zahtevima tržišta.

Graf. 1. Prosečna zastupljenost osnovnih ratarskih kultura u regionu Sombora u periodu od 1998. do 2007. godine

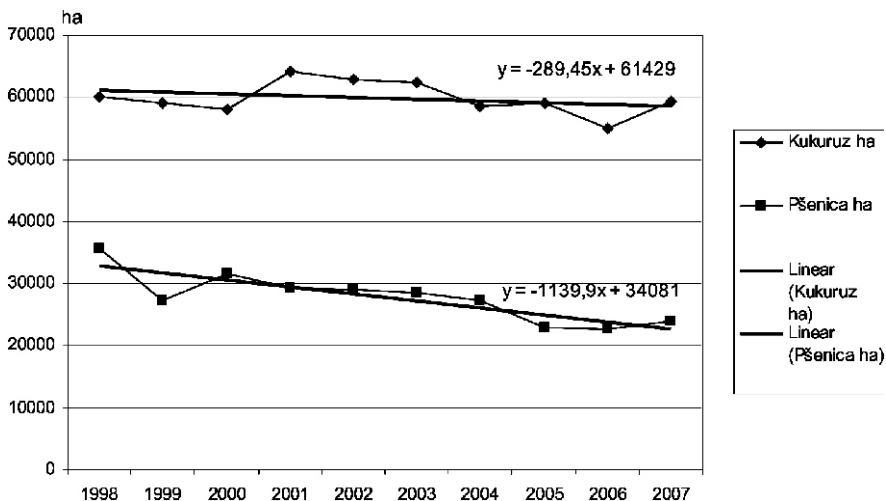
Graph.1. Average allotment of basic field crops from Sombor region in the period 1998-2007

Površine i prinosi osnovnih ratarskih kultura

Kukuruz se sejao u proseku na oko 60.000 ha. Najmanja površina (oko 55.100 ha) bila je u 2006. godini, a najveća (oko 64.100 ha) u 2001. godini.

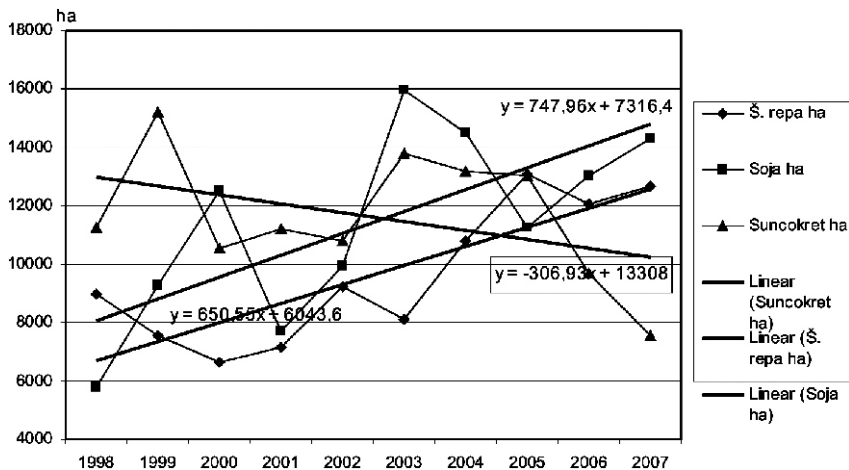
Površine pod kukuruzom su za posmatranih deset godina najmanje varirale, koeficijent varijacije (CV) je samo 4.5%, ali pokazuju trend blagog pada od oko 289 ha godišnje (Graf. 2).

Pšenica je sejala u proseku na oko 28.000 ha. Najveća površina pod pšenicom, 35.700 ha, bila je u 1998. godini, a najmanja (samo oko 22.700 ha) u 2006. godini. CV je iznosio 14.5%, a trend pada je znatno izraženiji i iznosi prosečno oko 1.440 hektara godišnje.

Graf. 2. Površine kukuruza i pšenice u regionu Sombora u periodu od 1998. do 2007. godine

Graph. 2. Acreage of corn and wheat from Sombor region in the period 1998-2007

Graf. 3. Površine šećerne repe, soje i suncokreta u regionu Sombora u periodu od 1998. do 2007. godine

Graph. 3. Acreage of sugar beet, soybean and sunflower from region Sombor in the period 1998-2007

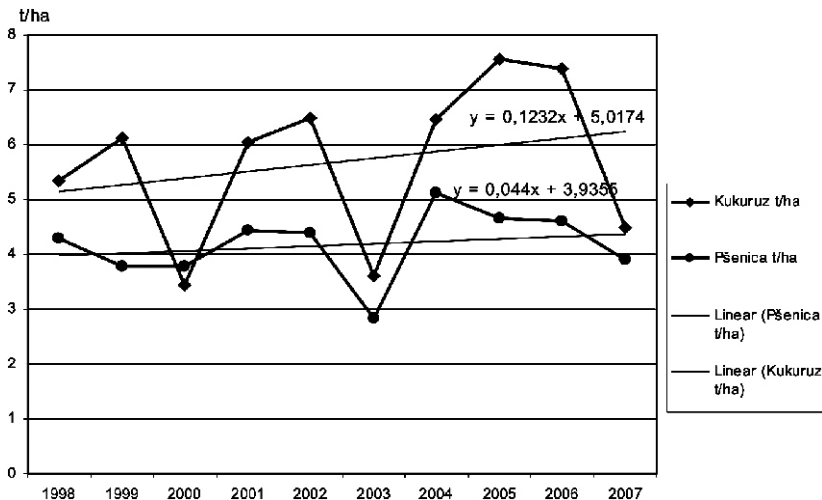
Šećerna repa je sejana na 9.600 ha, a površine su varirale između 6.600 ha u 2000. godine i 12.700 ha u 2008. godini, dok je CV bio 24.7%. Linija trenda za šećernu repu pokazuje porast površina pod ovim usevom za prosečno 650 ha godišnje (Graf. 3).

Prosečne površine pod sojom su bile oko 11.400 ha, sa variranjem od 5.800 ha u 1998. godini do blizu 16.000 ha u 2003. godini. Ova biljna vrsta ima najveće variranje u površinama, odnosno CV iznosi 28.4%. U posmatranom periodu površine pokazuju trend porasta od oko 650 ha godišnje.

Suncokret se u ovom regionu gajio u proseku na 11.600 ha, sa variranjem površina od 7.600 ha u 2008. do 15.200 ha u 1999. godini ili CV od 19.1%. Površine pod suncokretom pokazuju trend pada od oko 306 ha godišnje (Graf. 3).

Prosečan prinis kukuruza u regionu Sombor iznosio je 5.69 t/ha, sa koeficijentom varijacije od 25.4 % (Graf. 4). Najviši prinosi, ostvareni su u 2005. godini (7,56 t/ha) i 2006. godina (7,40 t/ha). Zapaža se da su u posmatranom desetogodišnjem periodu dve godine bile izrazito nepovoljne za proizvodnju kukuruza: 2000. kada je prosečan prinis iznosio 3,43 t/ha i 2003. godina sa prosečnim prinisom od 3,62 t/ha, ali i pored toga prinis ima trend rasta od 123 kg/ha.

Prosečan prinis pšenice bio je 4,18 t/ha, sa koeficijentom varijacije od 15,9 %. Najnepovoljnija godina za proizvodnju pšenice bila je 2003. (2,84t/ha), a najpovoljnija 2004. godina (5,12 t/ha) pri čemu prinis pokazuje trend rasta od 44 kg/ha godišnje.

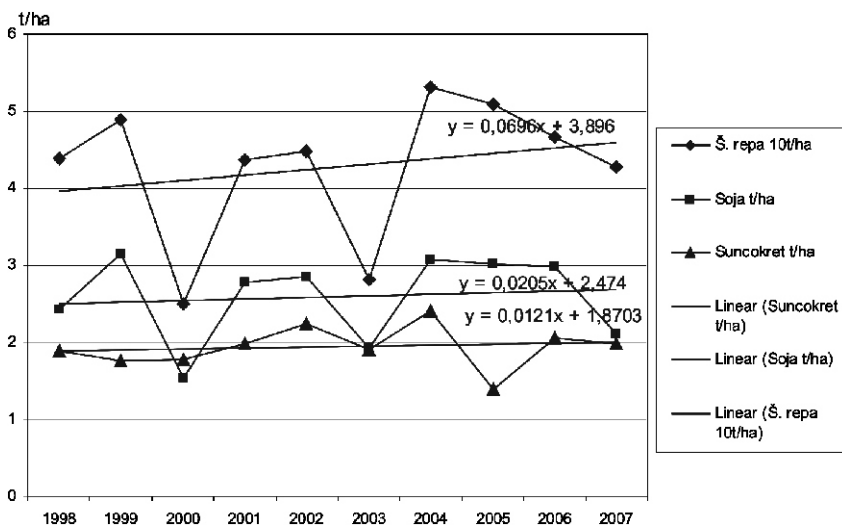
Graf. 4. Prinisi kukuruza i pšenice u regionu Sombora u periodu od 1998. do 2007. godine

Graph. 4. Corn and wheat yield from Sombor region in the period 1998-2007

U regionu Sombora prinis šećerne repe je bio od 25 t/ha do 53,1 t/ha, sa prosekom od 42,8 t/ha i koeficijentom varijacije od 21,5 %. Linija trenda prinosa pokazuje značajan rast od 526 kg/ha godišnje (Graf. 5).

Prosečan prinis soje bio je 2.59 t/ha, sa CV od 21,4 %. Minimalni prinis od 1,54 t/ha bio je u 2000. godini, a maksimalni prinis 3,15 t/ha je ostvaren u 1999. godini. Takođe se zapaža trend porasta prinosa od 20 kg/ha godišnje.

U regionu Sombora prosečan prinos suncokreta je bio 1,94 t/ha, sa najmanjim koeficijentom varijacije od 14,6 %. Najnepovoljnija godina za proizvodnju suncokreta je bila 2005. kada je ostvareno samo 1,38 kg/ha, dok je najpovoljnija bila 2004. sa 2,41 t/ha. Godišnje povećanje prinosa iznosi prosečno 12 kg/ha.

Prinosi za šećernu repu izraženi su u desetinama tona

Graf. 5. Prinosi šećerne repe, soje i suncokreta u regionu Sombora u periodu od 1998. do 2007. godine

Graph. 5. Yield of sugar beet, soybean and sunflower from Sombor region in the period 1998-2007

Prinosi za šećernu repu izraženi su u desetinama tona

Od posmatranih deset godina dve su bile izrazito nepovoljne: 2000. i 2003. godina, koje su imale ne samo veoma malo padavina u toku vegetacije (120 mm, odnosno 175 mm), nego vrlo visoku avgustovsku temperaturu (25°C srednja mesečna temperatura u avgustu), sa nekoliko tropskih dana. U 2000. godini kukuruz, šećerna repa i soja imali su najniži prinos, znatno niži od proseka. Međutim, nizak prinos pšenice je bio u 2003., a nizak prinos suncokreta je bio u 2005. godini.

Najpovoljnija godina za većinu analiziranih useva, bila je 2004. jer je imala dovoljno padavina, sa rasporedom povoljnim za razvoj useva i umerenom srednjom mesečnom temperaturom. U pomenutoj godini maksimalni prinosi su zabeleženi kod pšenice, šećerne repe i suncokreta, dok je maksimalni prinos soje postignut u 1999. godini, a kukuruza u 2005. godini.

Zaključak

Kada se posmatraju i analiziraju površine i prinosi pet osnovnih ratarskih kultura tokom deset godina u regionu Sombor, zapaža se značajno variranje od godine do godine. Variranje u površinama može se, pored agronomskih, pripri-

sati ekonomskim i tržišnim uslovima. Ekstremna odstupanja od prosečnih prinosa su najvećim delom izazvana vremenskim uslovima u određenim godinama, ali deo variranja u prinosu ima agronomске razloge.

Literatura

- Crnobarac, J., Dušanić, N., Balalić, I., Jaćimović, G. (2006): Uporedna analiza proizvodnje suncokreta u 2004 i 2005. godini, Zbornik radova Instituta za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Volume 42, 2006: 75-85.
- Maletić, M. (1989): Socijalistička Republika Srbija i Socijalistička Autonomna Pokrajina Vojvodina, Niro književne novine, Beograd., 483.
- Marinković, B., Crnobarac, J., Jaćimović, G., Latković, Dragana, Tyr, Š., Mircov-Vlad, D., Florin, I. (2007): Uticaj nekih agrotehničkih mera na kvalitativna svojstva šećerne repe u višegodišnjim ogledima i proizvodnji, Zbornik radova Instituta za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Volume 43, 2007: 169-182.
- Simić, R., Saković, V. (2008): Aktualna kretanja u proizvodnji i trgovini pšenice, Zbornik radova, Instituta za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Volume 45, No. II, 2008: 33-45.
- Stojaković, M., Jocković, Đ., Ivanović, M., Bekavac, G., Nastasić, Aleksandra, Simić, Dragica, Purar, Božana, Popov, R., Radojčić, S., Čapelja, V., Stojaković, Željka, (2008): Prinos zrna NS hibrida kukuruza u proizvodnim rejonima Srbije, Zbornik radova, Instituta za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Volume 45, No. II, 2008: 67-79.
- Vidić, M., Hrustić, Milica, Miladinović, J., Đukić, V., Đorđević, V. (2008): Analiza sortnih ogleda soje u 2007. godini, Zbornik radova, Instituta za ratarstvo i povrtarstvo, Novi Sad, Volume 45, No. II, 2008: 141-151.

SOWING STRUCTURE IN SOMBOR AREA

*Milan Ninkov¹, Radiša Đorđević², Zoran Boca², Olivera Sekulić²,
Vera Popović¹, Vojin Đukić¹, Aleksandar Ilić¹, Gordana Dozet³*

¹Institute of Field and Vegetable Crops, Novi Sad

²DP „Agroinstitut“, Sombor

³Megatrend University, Bačka Topola

Summary: “Agroinstitut” in Sombor was founded in 1956. With its successful work for over 50 years, it has become a significant name locally as well as regionally. “Agroinstitut” analyses field crops production in Sombor area (municipalities of Sombor, Apatin, and Odžaci). In Sombor area main field crops grown are: corn, winter wheat, sugar beet, soybean and sunflower, occupying about 80% of all acreage.

Yields and acreages of five main field crops were observed, in the period from 1998. to 2007. During this period, in Sombor area there were significant annual variations in yield and acreages. Acreage variations are due to agronomic, economic and marketing conditions.

Key words: Sombor, Apatin, Odžaci, acreage, yield.